

VIJF GEMANKEERDE VIERINGEN VAN HET STADSJUBILEUM

Allemaal gemiste kansen

Met de grootse viering in 1959 in ons achterhoofd is het gewoonweg niet voor te stellen dat Amersfoort bij eerdere gelegenheden verstek liet gaan. Hoe kwam dat? En hoe zit het dan met foto's van zulke vieringen in Archief Eemland?

door GERARD RAVEN

1859: EPIDEMIE

Dankzij www.archiefeemland.nl is zoeken in kranten heel eenvoudig (een deel staat nu alleen nog op microfiche). Hoe was dat op 12 juni en de dagen eromheen? De oudste relevante berichten zijn van juni 1859. De *Amersfoortsche Courant* heeft dan aandacht voor allerlei andere zaken: waarom laat men nu de grachten leeglopen, terwijl het zo warm is? Er is juist een epidemie uitgebroken (waarschijnlijk cholera)! De gemeenteraad besluit de schouw versneld uit te laten voeren. Ook is er aandacht voor vonnissen van het Amersfoortse kantongerecht: diefstal, het laten lopen van vee in andermans oogstveld, een hond zonder halsband, vechten in een café, en een boete van f 3,- 'wegens het zich begeven in het plantsoen op de openbare wandelingen in Amersfoort'. Maar geen woord over zeshonderd jaar stad.

1884: PRINS ALEXANDER ZIEK

Dan maar door naar het volgende jubileumjaar. We kunnen nu zoeken in de *AC* en de *Nieuwe Amersfoortsche Courant*. Nu staan de kranten vol met berichten over de kroonprins, die aan tyfus lijdt. Elk telegram wordt samengevat. De Amersfoorters bidden in hun kerken en synagoge voor hem: binnenkort is het erop of eronder. Op 21 juni overlijdt hij. Rond de 12e is er nog ander nieuws. De gasfabriek krijgt een stoomketel van 6 pk. De kantonale gevangenis wordt omgezet in een strafgevangenis voor meisjes. En in een feuilleton wordt bericht van een gezin van zeven personen dat naar Transvaal is geëmigreerd. Weer niets over een stadsfeest.

1909: JULIANA GEBOREN

Op 12 juni 1909 staat heel Amersfoort op zijn kop. 'Het is heden 650 jaar geleden, dat aan Amersfoort stadsrechten werden verleend door Hendrik van Vianden, 38sten bisschop van Utrecht (Van Bemmelen blz 17 en 850).' Zo staat het in de *AC*, maar daar is alles mee gezegd. De lezers zijn enthousiast, maar over heel andere dingen. Die

zaterdag staat vol met de uitslag van de Kamerverkiezingen. Jhr mr H.W. van Asch van Wijk (ARP) heeft met lengte gewonnen voor het district Amersfoort, voor de derde keer op rij. De christelijke partijen zijn trouwens toch al favoriet, dus niemand zal verbaasd zijn geweest. Meer zal er gepraat zijn over het bericht dat koningin Wilhelmina en prins Hendrik in de krant hebben gezet.

Zij danken Amersfoort voor de belangstelling bij de geboorte van het langverwachte prinsesje op 30 april. Maar Wilhelmina bedankt in een ander bericht óók voor de ovatie op het perron op vrijdag 11 juni. Het zag zwart van de mensen, die om 15.23 uur 'een alles overstemmend gejuich' lieten horen. Op het andere spoor zagen zij immers de koninklijke trein naderen, op weg naar paleis Het Loo in Apeldoorn. Dat gejuich werd nóg luider toen zij achter de ramen moeder en dochter ontdekten. Spontaan werd het Wilhelmus gezongen en het hoera-geroep ging door toen de trein allang uit zicht was.

Wat doet intussen de Oudheidkundige Vereniging Flehite? Die ontvangt op zondag de 13e vijftig notabelen van de Katholieke Kunstkring De Violier uit Amsterdam. Bestuurslid A.M. Tromp van Holst en secretaris-conservator W. Croockewit leiden hen rond in het museum en langs andere historische plekken als de Kei en de Joriskerk. Maar in het jaarverslag van de Vereniging wordt het stadsjubileum niet genoemd. Blijkens een advertentie kan

men dan als niet-lid het museum dagelijks bezoeken voor een dubbeltje en op dinsdag voor niets.

De Eembode en de *NAC* hebben soortgelijk nieuws, maar minder. Tweemaal een kind te water, een oude vrouw in haar huis overleden. Toch nog een extra bericht: op 31 augustus zal Amersfoort de geboorte van Juliana vieren, dus op Koninginnedag. De Oranjevereniging organiseert het samen met het nog bestaande comité van de inhuldiging van Wilhelmina in 1898 en haar huwelijk in 1901.

In Archief Eemland bevinden zich drie foto's van dat feest. Fotoconservator Agnes Witte wees mij erop, omdat op twee ervan staat dat het de viering van de stadsrechten betreft. Op de eerste zien we een ridder met twee zeventiende-eeuwse pages; een verrassende combinatie en ook niet echt een harnas uit 1259. Dat klopt, want ze betreffen alle drie de nagespeelde intocht van stadhouder Frederik Hendrik op 7 november 1640, een nu totaal vergeten gebeurtenis. Net als tien jaar eerder logeerde hij toen in de Doelen (nu De Observant). De historische optocht passeert op de andere foto's hotel-café-restau-

Gerard Raven is conservator van Museum Flehite.

rant De Poort van Cleef (Langestraat/Kortegracht). De *NAC* meldt al op 19 juni en opnieuw op 21 augustus de plannen voor het feest, dat de hele dag vult. Vijftig jongelui lopen mee in zelfbetaalde kostuums. De optocht bestaat verder uit drie muziekkorpsen en in totaal 159 personen. Dat is om één uur 's middags. Om elf uur 's avonds houdt de stadhouder receptie in sociëteit De Vereeniging in de Stovestraat, waar hij de prijzen uitreikt. Het is een dag die de Amersfoorters lang bijblijft, al zijn ze daarna snel terug in de realiteit: de krant moet waar- schuwen dat de cholera weer op de loer ligt...

1928: 900 JAAR

Er is ook een foto van een stadsjubileum uit 1928. Het bij- schrift luidt: 'Amersfoort, dat binnenkort haar 900-jarig bestaan luisterrijk hoopt te vieren, maakt zich gereed de talrijke gasten waardig te ontvangen. Eén der straten die nog noodzakelijk van een nieuw wegdek moesten worden voorzien is de Westsingel, waar men druk bezig is met de herstellingswerken.' Hier heeft men duidelijk een ander jubileum op het oog: de eerste vermelding van

Amersfoort, in een oorkonde van 3 februari 1028. Het *Amersfoortsch Dagblad-De Eemlander* attendeert op dit heuglijk feit in een kort berichtje van 4 februari 1928. Op 29 juni citeert men de voorzitter van de Oranje- vereniging, die het betreurt dat dit feit 'zoo ongemerkt voorbij gaat'. Er worden dan wél plannen gemaakt voor feesten op 2 en 31 augustus, de verjaardagen van Emma en Wilhelmina, maar dan weet men al dat zij in dit jubi- leumjaar niet naar Amersfoort komen.

1934: CRISIS

Ik eindig met 675 jaar stadsrechten in 1934, maar in mi- neur. De crisisjaren zijn natuurlijk geen vruchtbare bodem voor een feest. Het *ADDE* en *De Eembode* vermelden zelfs het kale feit niet. Het is het jaar dat zowel koningin Emma als prins Hendrik overlijden, op 20 maart en 3 juli. Ook daarvoor is in Amersfoort meer aandacht. Het is wachten op 1959...